

Bennane'nin Uçan Koltuğu • Leyla Ruhan Okyay

Çocuk Kitaplar • Roman • 184 sayfa • Önerilen sınıflar: 4, 5, 6
MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ • BİREY ve TOPLUM • ZAMAN ve MEKÂN • ERDEMLER
Cumhuriyet • Atatürk • köy enstitüleri • öğretmenlik • köy yaşamı • türkü • anılar • eğitim •
tarım • yangın • 29 Ekim • 23 Nisan • 19 Mayıs • keman çalmak • imece • nesillerarası iletişim •
kitap okumak • Bodrum

Usta öykücülüğüyle her yaştan okura seslenebilen, içtenlikli üslubuyla sevilen yazar **Leyla Ruhan Okyay**, Cumhuriyet'imizin 100. yılını özel bir romanla kutluyor. Kuruluşunun ilk yıllarından bugünlere dek katettiği yolu, kazanımlarını ve dönüştürücü gücünü, köy enstitüsü mezunu bir öğretmenin hikâyesiyle anlatıyor. Tarihsel bir kurguya oturan bu sıcacık roman, Cumhuriyet'in birleştiren, geliştiren, geleceğe güvenle baktıran öngörülü ilkelerine ve değerlerine bir güzelleme niteliğinde.

İnci, çok sevdiği ninesi Nane'yi neşelendirmenin yolunu arar. İncir ağacındaki koltuğunda keman çalan, çocukları etrafına toplayıp masallar anlatan, cepleri hep kitap, yemiş dolu olan Bennane Nine'nin hayat hikâyesinin peşine düşer. Elinden her iş gelen, biçki dikişten de, toprak ve tamir işlerinden de anlayan köy enstitülü Bennane'nin anıları çocuğu, Cumhuriyet'in erken yıllarına götürür. Büyük küçük herkesi buluşturan coşkulu Cumhuriyet kutlamaları yine incir ağacının altında gerçekleşecektir...

TARTIŞMA KONULARI...

- 1- İncir ağacındaki koltuk, Bennane Nine, İncir, Peksimet Köyü gibi isimler, romanın ilk sayfalarında okura nasıl bir izlenim veriyor; sonrası için neler vadediyor?
- 2- Bennane Nine'nin köydeki okul yıllarına ilişkin anlattıklarında sizin okul yaşamınızdan farklı olan hangi ayrıntılar dikkatinizi çekti? Köy yaşamının zorluklarına, dönemin yokluklarına rağmen özellikle kız öğrencilerin eğitime karşı coşkulu tutumlarının nedeni ne olabilir?
- 3- Cumhuriyet Bayramı'na Hürriyet Düğünü denmesinin mantığını açıklayın. Halkın, Atatürk'ün yaptıklarından "Kemal'in iyilikleri" diye söz etmesi nasıl yorumlanmalı? Bu deyim kurtarıcı ve kurucu en büyük lideri küçümsemek ya da sıradanlaştırmak olarak algılanabilir mi?
- 4- Bir çocuğun ayakkabısının olmaması, annesininkini nöbetleşe giymesi sizce nasıl bir duygudur? Siz böyle bir durumda olsanız çevrenizden nasıl bir tepki gelir?
- 5- Ortaokula gönderilmeyen Bennane ve arkadaşlarının köyün kadınlarına okuma yazma öğretmesi sadece bir öğretmencilik oyunu olarak görülebilir mi? Kız çocuklarıyla köylü kadınlar arasındaki bu eğitim ilişkisi taraflara ne gibi yararlar sağlıyor?
- 6- Bennane Nine'nin anlattıklarından, İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'deki ekonomik, sosyal, kültürel yaşamla ilgili neler öğreniyoruz? Türkiye nasıl oluyor da bir dünya savaşının dışında kalmayı başarıyor?
- 7- Basma nedir? Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası'nın kumaş üretmenin dışında nasıl bir işlevi var? Sizce herhangi bir fabrika bugün de kültür mekânı olarak değerlendirilebilir mi? Çevrenizde bu işlevde bir üretim tesisi var mı?
- 8- Bennane Nine'nin çocukluğunda, oğlanların okula gönderilmesine rağmen kız çocuklarının okutulmamasının nedeni nedir? Zamanımızda kız çocuklarını hedef alan bu tür bir zihniyet var mı? Çevrenizden bir kız çocuğu okula gönderilmese sizin ve ailenizin tavrı ne olur?
- 9- Köy enstitülerine kız çocukları olmadan erkek çocuklarının kabul edilmemesi ilkesi nasıl yorumlanmalı? Sizce bu ilke bir kazanım mı yoksa erkek çocuklarına haksızlık mı?

- 10- Köy enstitüsündeki dersleri irdeleyin. Örneğin, sabah topluca halay çekilmesinin mantığı ne olabilir? Halayın çocuklara ve günlük akışa katkısı nedir? Bugün okullarda sabahları bu amaca yönelik bir etkinlik var mı? Yoksa neden düşünülüyor?
- 11- Köy enstitüsünde okulun bütün ihtiyaçlarının öğrencilerin katılımı, hatta imecesiyle giderilmesi çocuklara eziyet olarak mı algılanmalı yoksa başka mı yorumlanmalı? Günümüzde de temizlik, düzen, ekipman bakımı gibi okuldaki temel işlerin öğrenciler tarafından yapılmasına ne dersiniz? Dünyada bu sistemi uygulayan ülkeler var mı?
- 12- Romanda anlatılan 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim kutlamalarının ruhu bugünkü kutlamalardan farklı mı? Bu farkı yaratan nedir? Bugün aynı coşku neden yok?
- 13- Romanın sonunda zeybek oynayan altın saçlı, gök gözlü, orta yaşlı, yakışıklı adam kim? Bennane Nine'nin hayaliyse nasıl oluyor da herkes görüyor? Yazar, bu kişi ve zeybek dansı aracılığıyla ne anlatmak istemiş?
- 14- Yazar neden romanını, "Hayallerinin peşinden koşan çocuklara..." adanmış? Bir çocuğun ne tür hayalleri olabilir? Yetişkinlerin, çocukların hayallerine karşı tutumlarını yeterince teşvik edici buluyor musunuz? Sizin hayaliniz ne?
- 15- Cumhuriyet'in ilk yıllarına dair yazarın çizdiği bu panoramada kişisel olarak sizi en etkileyen(ler) ne(ler) oldu? Nedenlerinize birlikte açıklayın.

YARATICI ETKİNLİKLER...

Çalışmaların çoğu online / çevrimiçi ortamda, ekran başında da gerçekleştirilebilir.

- **Sergi:** Herkes, Peksimet Köyü'ne yayılan sis, ağaçtaki Bennane Nine'nin, köy enstitüsündeki sabah halay, öğrencilerin birlikte yaptıkları ders ve işler, Hürriyet Düğünü ve diğer kutlamalar gibi, romanın renkli sahnelerinden tercih ettiği birinin resmini yapsın. Ayrıca, başta Bennane Nine olmak üzere karakterlerden birinin karikatürünü çizsin. Resimler ve karikatürler, "Bennane'nin Uçan Koltuğu - Köy Enstitüleri Sergisi"nde sergilensin.
- **Atışma:** 75-76. sayfalarda kızlarını köy enstitüsüne göndermek istemeyen köylülerin, "kızlarla oğlanlar bir olmaz" savına karşı söylenenleri temel alarak bir canlandırma planlayın. Kızların okutulmasını sakıncalı bulan birkaç gönüllüye karşı kız çocuklarının okutulmasını savunan öğrenciler karşılıklı geçerek bir söz düellosu gerçekleştirsinler. Bakalım, atışmada hangi yaratıcı fikirler ileri sürülecek?
- **Gösteri:** Romandaki 25. yıl kutlamalarından esinlenerek ve Cumhuriyet'in her gün kutlanabilecek en kıymetli değerimiz olduğu gerçeğini gözeterek sınıfça iş bölümü yapın ve siz de bir Hürriyet Düğünü hazırlayın. Herkesin yeteneğine ve eğilimine göre yaratıcı etkinliklerde yer aldığı bu gösteriyi diğer sınıfların ve velilerin de izlemesini sağlayın.
- **Müzik:** Romanı tarayın; Mozart'ın 40. Senfonisi ve Çökertme başta olmak üzere, marş, şarkı, türkü gibi sözü edilen bütün müzikleri ve Köy Enstitüleri Marşı'nı sınıfça listeleyin. Listedekilerden koro ya da solo biçiminde seslendirebileceklerinizi saptayarak bir potpuri hazırlayın. Potpuriyi "Gösteri" etkinliğinde sahnede sergileyin.
- **Dans:** Sınıfça romanda sıkça geçen halay ve zeybek danslarını öğrenin ve "Gösteri" etkinliğinde sergileyin.
- **Proje:** Önce sınıfça köy enstitülerinin temel öğrenim yöntemi olan imece kavramını tartışın. Sonrasında öğrenciler gruplara ayrılınsın. Her grup yazarın anlattığı Ortaklar Köy Enstitüsü'nde yapıldığı gibi okulun ya da sınıfın bir sorununu çözmek üzere sorumluluk alsın. Örnekler: Bahçeyi/koridorları temizlemek, boya, badana işlerini üstlenmek, sınıfa raf/dolap yapmak, küçük tamirat-tadilat işlerini gerçekleştirmek, spor/müzik odasına bakım yapmak, yemekhaneye/mutfağa yardım etmek vb... Okulda bekleyen işlerle ilgili bilgi aldıktan sonra her grup birini üstlenebilir ve planlanan sürede imeceyle tamamlamaya çalışır. Bütün gruplar görevlerini tamamladıktan sonra hep birlikte proje süreci

boyunca deneyimlenenler ve kazanımlar tartışılarak diğer sınıfları da motive edecek biçimde bütün öğrencilere aktarılabilir.

- **Oyun:** Nane ve İncir gibi isimlerden yola çıkarak, sınıfça bir oyun oynayın. Herkes en sevdiği meyve, sebze, ot vb adlarını kullanarak kendine yeni bir isim versin. Bakalım, bu eğlenceli isim oyununda ne kadar yaratıcı buluşlar, yakıştırmalar yapılabilecek.
- **Sunum:** 6 grup halinde çalışarak romandaki öğretmenlik, edebiyat ve müzik, Atatürk değerleri, nesillerarası iletişim, arkadaşlık, tarım ve üretim konularının nasıl işlendiğini ve okura bu konularla ilgili ne tür duygular yansıdığını, konuların günümüzdeki görünümü ve algısıyla karşılaştırarak irdелейin. Başlıkları üstlenen 6 grubun her biri, kendi başlığının araştırma sonuçlarını görselleştirerek sunum halinde aktarsın. Görsellik resim, karikatür, fotoğraf, uygulama, canlandırma vb. yaratıcı ve özgür yöntemlerle sağlanabilir.
- **Yazma:** Bennane'nin çocukluk anılarını torununa günlük biçiminde aktarmasını örnek alarak herkes, 60 yıl sonra kendi torununa benzer bir anlatı yaptığını farz ederek bugünkü okul yaşamı, 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim kutlamaları, orman yangınları, depremler, ya da seller gibi ülkenin karşılaştığı felaketler, arkadaşlıklar, büyükanne, büyükbaba ile ilişkiler gibi konulardan istediği biri ya da birkaçıyla ilgili anılarını yazsın. Anılar düz anlatı biçiminde olabileceği gibi, şiir, çizgi roman, şarkı formatında da düşünülebilir. Anılar gerçek ya da kurgusal olabilir. Anılar paylaşılırken en ilginç, en inandırıcı ve yaratıcı olanlar saptanarak ödüllendirilsin.